

Pratarmė

Mylimoji Konsuela, mano širdies rože tolimajame Niujorke,

rašau tau gulėdamas žygio lovoje, vieninteliame savo prieglobstyje nuo tada, kai palikau Tave, nutaręs tarnauti mūsų mylimai Prancūzijai ir ją gelbėti. Jaunieji kolegos pilotai vis dar stebisi mano kortų triukais ir klausosi istorijų iš mano gyvenimo – apie dykumą, apie ugnikalnius, apie menininkų pamėgtas kavines ir apie Tave. Taip, mano paukšteli, išsamiai papasakojau jiems mūsų – Tavo ir mano – istoriją.

Apmaudžiai nusiverčiau nuo laiptų, bet jau pasveikau ir mane vėl paskyrė į dalinį, vykdančią žvalgybinius skrydžius. Rytoj tęsiu tarnybą ir fotografuosiu Marselio pakrantę, savo šeimos pakrantę. Mudviejų meilės pakrantę. Pameni, kaip Miradoro vi-loje leidome laiką, valgėme įsitaisę po pinijomis, stebėdami laivus įlankoje? Man tai buvo gražiausi mūsų santuokos mėnesiai, neskaitant, žinoma, dienų, praleistų Bevinhauze, mažojo princo namuose, galbūt paskutiniame mano rojuje.

Veikiausiai stebiesi, kodėl laikaisi įsikibęs praeities. Bet čia, po akinama Viduržemio jūros kraštų saule, tarp dvidešimčia metų jaunesnių ginklo brolių, kurie stumia laiką darydami atsispaudimus arba bėga vietoje aukštai kilnodami kelius, man nieko daugiau nelieka, tik susirasti stovykloje pavėsį, įsitaisyti po palapinės brezentu ir svajoti.

Mano miela rože, svajoju apie Tave. Svajoju apie mus. Prisimenu, ką mudviem teko patirti ir geromis, ir sunkiomis dienomis. Mylimoji, aš Tau dėkingas, kad taip ilgai ištvėrei su tokiu svajokliu ir nuotykių ieškotoju kaip aš. Trylika metų – kas būtų galėjęs pagalvoti?

Konsuela, kai baigsiu rašyti šį laišką, žinok, kad visada liksi mano širdyje. Tu esi mano, o aš – tavo. Buvai ir liksi man vienintelė. Vienintelė, galinti sujaudinti mano širdį ir paskatinti imtis darbų, kuriuos laikiau neįmanomais. Jei nebūtum pasirodžiusi mano gyvenime, aš ir mano vidinis slunkių nebūtume nė piršto pajudinę.

Mano Rojaus paukšte, rūpinkis savimi. Netrukus pas Tave grįšiu – kai tik baigsis šis baisus karas ir nuo vokiečių barbarų išvaduota Prancūzija vėl bus mūsų Prancūzija. Tada pagaliau vėl įsitaisysime „Café de Flore“ terasoje Sen Žermeno bulvare, gurkšnosime pastį, ir aš tau nupiešiu daugybę mažų princų.*

Bet, mano rože, jei man nepasiseks, prašau Tavęs tik vieno: pasakok mudviejų istoriją! Kaip ir aš pasakoju ją savo jauniems kolegoms. Mudviejų meilė turi ir drąsinti, ir išpėti žmones apie tai, koks sunkus kartais būna gyvenimas. Ji turi parodyti, kad, nepaisant dangų siekiančių svajonių ir didelių planų, nepaisant išorinio spindesio ir garbės, nepaisant įtūžio ir naikinimo, svarbu tik viena: dviejų mylinčių širdžių ryšys.

Myliu tave, mano rože. Būk saugi!

Amžinai Tavo – mažasis princas Antuanas

*Sąjungininkų karinių oro pajėgų atraminis punktas Borge,
Korsika, 1944-ųjų liepos 30-oji*

* Pastis – tradicinis prancūzų alkoholinis gėrimas, gaminamas iš žvaigždinių anyžių, gardinamas prieskoninėmis žolelėmis. Dažniausiai vartojamas kaip aperityvas.

Mažojo princo namuose,
Iton Nekas, Long Ailandas,
1942-ųjų liepa

Firminis *Condé* pieštukas su penkto numerio grafitine šerdele slydo popieriumi ir jį braižė. Konsulai labai patiko šis garsas, *que bonito*, nes tai reiškė, kad Tonijus pagaliau vėl noriai dirba! Konsuela žingtelėjo prie Tonijaus kėdės ir jos žvilgsnis nuslydo įvairaus kietumo pieštukų rinkiniu, padėtu priešais jį ant tamsiai žalio odinio rašomąjį stalą saugančio patiesalo. Ji nužvelgė užrašų knygelę, prie stalviršio krašto tvirtinamą drožtuką, dėžutę vandeninių dažų, teptuką ir akys sustojo prie piešimo sąsiuvinio. Ant kilimo, prie popieriams skirtos šiukšlių dėžės, mėtėsi nemažai suglamžytų popierių, bet ten, viršutiniame naujame eskizų lape, ant kurio Tonijus kaip tik piešė, vis dėlto ryškėjo jis – mažas berniukas, stovintis lauke ir, kaip visada, atrodantis truputį sutrikęs. Berniukas šviesiais susitaršiusiais plaukais ir raudonu kaspinu aplink kaklą – mažasis princas!

– *Una taza de café!*

Ji pastatė prie rašomosios mašinėlės „Remington“ puodelį su karštu, kvapniu, ką tik virtuvėje apačioje jam išvirtu gėrimu. Tonijus dėkingas nusišypsojo, tuoj pat čiupo puodelį ir godžiai siurbtelėjo kavos.

– Kaip gerai! Žinai, sparčiai stumiuosi į priekį, bet mūsų princas vis tiek dar ne visai toks, koks turėtų būti. Dar nebaigtas. – Kraipydamas galvą Tonijus mėsliai žvelgė į piešinį. – Tokio, koks yra dabar, dar negaliu siųsti patirti nuotykių.

Konsuelai nespėjus susidaryti savo nuomonės, prasivėrė durys, į kambarį galvą kyštelėjo Hanibalas raukšlėtu suplotu snukiu, šuniškai šyptelėjo ir darbuodamasis trumpomis kojytėmis džiugiai nurisnojo prie Tonijaus. Šis pastatė puodelį ant naujausio piešinio ir pasilenkė pamyluoti buldogo, pataršyti jam nedidukių ausų.

– Na, Hani, jau buvai lauke? Dar ne? Taigi pats laikas, ar ne?

Hanibalas pašoko, uždėjo priekines letenas Tonijui ant kelių ir pamėgino aplaižyti jam veidą. Tonijus juokdamasis nuslydo nuo kėdės ant kilimo ir ėmė galynėtis su buldogu.

– Eikš, Hani, eime į paplūdimį pasivaikščioti! – sušuko Konsuela.

Išgirdęs žodį *pasivaikščioti* Hanis nėrė pro duris ir netrukus jo naguotos letenėlės jau caksėjo medinėmis laiptų pakopomis. Kaip čia viskas gražu, pagalvojo Konsuela ir pabučiavo Tonijų. Tokiais nelengvais laikais jie galėjo gyventi Long Ailande, Iton Neko kyšulyje, baltame kaip sniegas trijų aukštų name, iš trijų pusių supamame jūros, ir vakare sėdėdami verandoje klausytis į uolas dūžtančių bangų ošimo. Ūksmingas brandžių medžių sodas, vešlūs jurginai ir rožių krūmai atrodė kaip jos saugomas pasakų miškas. Virš medžių viršūnių plytėjo dangus, toks žydras ir vaiskus, kad atrodė, jame niekada nebus nė mažiausio debesėlio.

Jiedu ilgai klaidžiojo pučiant vėjui, merkiant lietui ir pagaliau atsidadė čia. Konsuela puikiai žinojo, kad tuoj vėl pakils vėjas, nes anapus šio nedidelio rojaus nuolat siautė audros.

– Pasivaikščiojusi dar užlipsi į viršų? Gal drauge sugalvosime, kaip padaryti, kad mūsų mažasis pagrindinis veikėjas būtų toks, koks turi būti. – Tonijus vėl nususuko į rašomąjį stalą ir padrožė pieštuką.

– Mielai, – tarė Konsuela.

Šiaip ar taip, jis dar nebuvo iliustravęs nė vienos savo knygos. Galbūt dabar jam praverstų jos kaip dailininkės patirtis? Konsuela

norėjo būti šalia ir padėti jam, tam savajam nuotykių ieškotojui, skrydžių valdovui, savo vyrui, su kuriuo gyveno jau... – jai teko stabtelėti ir pagalvoti, – jau vienuolika metų. Ji nulipo laiptais pas-
kui Hanį. Ak, per tą laiką jai teko išverti šitiek audrų, bet kaip tik dėl jų kas rytą buvo dar maloniau matyti jį, sėdintį prie rašomojo stalo. Rodos, nutrūktgalviškų nuotykių laikotarpis pagaliau baigėsi, nes įžengė į penktą dešimtį abu tikrai nesijautė nei jauni, nei nusiteikę išdykauti. Po kelių patirtų lėktuvo avarijų Tonijų kankino nugaros skausmai, kartais būdavo sunku išlaikyti pusiausvyrą ir uždavo ausyse. Ji pati dar laikėsi, nes plaukiojo ir užsiiminėjo gimnastika, bet neseniai vis tiek teko užsisakyti akinius. Žinoma, užsidedavo juos tik esant būtinybei. Laimė, Manhatane įsikūrusioje kavinėje „Arnold“, kurioje jiedu nuolat lankydavosi, valgia-
raščių Konsuela dar perskaitydavo ir be akinių. Be to, ir taip žinojo, ko ten galima užsisakyti.

Pamėgtoji vietelė. Ši mintis privertė ją susimąstyti. Taigi kavinėje prie Kolumbo žiedo priešais Centrinį parką ji – nuolatinė viešnia. Konsuela atidarė verandos duris, ir Hanis puolė į lauką. O juk mėgstamiausias jos restoranas buvo „Les Deux Magots“ Sen Žermeno de Prė aikštėje. Konsuela pajuto, kaip ėmė daužytis širdis. Kada... taip, kada, jei apskritai kada nors, ji vėl galės įsitaisyti terasoje prie apskrito stalelio marmuriniu stalviršiu, gurkšnoti kavą su pienu ir spoksoti į bulvaru traukiančius praeivius? Kol kas ten vaikštinėjo tik uniformuoti vokiečių kareiviai ir kresnos vokietės, dirbančios okupacinės valdžios administracijoje, per pietų pertrauką firminėje parduotuvėje „Chanel“ perkančios kvėpalus „Nr. 5“, nes troško kvėpėti kaip paryžietės. Arba kuriam nors iš mados namų mėgindavo įsisprausti į suknelę, lyg šis drabužis būtų galėjęs suteikti prancūzėms būdingos elegancijos.

Konsuela paskubomis nuvijo niūrias mintis ir švilptelėjo Haniumi, kažką uostinėjančiam už rožių krūmo.

– Eikš, Hani. Eime į paplūdimį. Nagi, pirmyn!

Nuo šių minčių, nuo tikrovės, nuo šios pilkumos buvo galima pabėgti.

Tiesa, netoli. Bent jau ne čia, ne šiame žemyne, ne svajonių name prie jūros, kuriame Tonijus pagaliau gali dirbti. Rašyti knygą, kuri jį žavi. Rašyti istoriją, kuri jam prie širdies, į kurią jis nori sutalpinti viską, kas jam svarbu. Amerikietis leidėjas pageidavo Kalėdų pasakos vaikams. Todėl ir nustatytas terminas buvo čia pat. Jau rugsėjo pabaigoje jie norėjo gauti rankraštį, kad išleista knyga dar prieš šventes atsirastų knygynuose. Tonijui tai – didžiulis spaudimas, ačiū Dievui, kol kas menkai juntamas.

Konsuela nusprendė pasirūpinti, kad Tonijaus viešnagė Bevinhauze, kurį jiedu juokais vadino mažojo princo namais, būtų kiek galima malonesnė. Galbūt tada jai pavyks bent kiek ilgiau jį čia užlaikyti?

Sulaikyti nuo to, ko Tonijus neišvengiamai imsis. Jis jau daug kartų apie tai kalbėjo.

Išisėlęs Hanibalas pievelės pakraštyje ėmė suktis ratu, iš džiaugsmo, kad eina į paplūdimį, gaudyti savo uodegą. Tolumoje pro medžių lają Konsuela jau matė žėrinčius žaliai melsvus ramius jūros vandenį. Ji prisivertė žiūrėti į kelią, susikaupusi žingsnis po žingsnio ėjo akmenuotu taku, vedančiu šlaitu aukštyn.

Žingsnis po žingsnio.

Ak, kokiais vingiuotais keliais mus veda gyvenimas, galvojo ji, girdėdama paplūdimyje linksmi lojant Hani. Šiandien amerikiečių leidėjo užsakymu Tonijus rašo vaikiškas knygas, bet anuomet, kai jiedu susipažino, apie tai nebuvo nė kalbos. Anuomet, Buenos Airėse, kai Tonijus dirbo oro pašto pilotu ir skraidė po Patagonijos platybes, o ji buvo... na taip, žydinti moteris, kuriai gyvenimas vis dėlto jau buvo spėjęs iškrėsti porą pokštų...



Jeigu tu myli gėlę,
kuri auga kurioje nors žvaigždėje,
tada gera naktį žiūrėti į dangų.
Tada visos žvaigždės lyg pražydusios.*



* Antoine de Saint-Exupéry „Mažasis princas“,
Vilnius: Alma littera, 2012, p. 93. Vertė Pranas Bieliauskas.

1 skyrius

Viršutinis „Masilijos“ denis, Buenos Airių pakrantė,
1930-ųjų rugsėjis



Priėjusi prie turėklų Konsuela atsuko veidą saulei. Gal Pietų Amerikos saulė bent truputį pašviesins ratilus po akimis, vis dar liudijančius apie jos gedulą? Vėjas nupūtė nuo veido užkritisias plaukų sruogas. Giliai įkvėpusi jūros oro, Konsuela atkreipė dėmesį į palengva stiprėjančią pažįstamą senosios jos tėvynės aromata. Atsiduodanti žeme, salsvą, tvankų; jai net dingtelėjo, kad užuodžia plantacijose užaugintų kavos pupelių, Salvadore praleistos savo vaikystės kvapus.

Apimta itin prieštaringų jausmų, ji nenuleido akių nuo vis artėjančių Buenos Airių, nuo miesto, kuris skelbėsi esąs Pietų Amerikos Paryžiumi. Prisiminus savo tolimą antrąją tėvynę, tikrąjį Paryžių, pasaulio vietą, kurioje jai labiausiai patiko gyventi, Konsuelai suspaudė širdį. Ji jau dabar ilgėjosi ramios Senos tėkmės, bulvarų, kuriuose virte virė gyvenimas, bohemiškos atmosferos kavinių terasose ir, žinoma, prancūziškų dainų skambesio bei per radiją transliuojamų žinių.

Prieš daugiau nei dešimtmetį ji, jauna studentė, išvyko ketindama įsikurti Europoje ir iš pradžių apsigyveno Ispanijoje, o vėliau Prancūzijoje, savo svajonių mieste; čia poetai ir menininkai

praminė ją „Paryžiaus vulkanu“. Kaip puikiai ji būdama jauna leido tenai laiką: šoko, juokėsi, tapė, paskui ištekėjo. Konsuela stipriai sučiaupė lūpas. Ak, jai taip trūko jausmingų vakarų ir naktų, kuriuos „Napolitano“ kavinėje ir šokantiesiems skirtuose baruose leisdavo su Enrike ir visais savo bičiuliais ispanais, tarp kurių buvo Pikasas, Miro ir Dali. Mirus Enrikei, „Napolitano“ kavinėje jie net pakabino velionio portretą, kad ir toliau kas vakarą galėtų kilstelėti taurę ir išgerti į jo sveikatą. *Dios mío*, Enrike. Ji tvirčiau susisiautė juodo kostiumėlio švarko skvernus. Kodėl taip anksti mane palikai? Likimas mums skyrė vos vienuolika mėnesių. Pajutusi akyse besitvenkiant ašaras, Konsuela paskubomis nusisuko nuo turėklų. Tik nereikia verkti. Čia, Pietų Amerikoje, ji kaip galėdama greičiau susitvarkys reikalus ir grįš į Paryžių. Ji matė, kaip kapitonas atrišo lyną nuo garlaivį vilkusio katerio. Iš trijų storų „Masilijos“ kaminų dūmai beveik nerūko, užtat staiga užkankus laivo sirenai paširpo visas kūnas.

Šis garsas paskelbė, kad ji atvyko į Naująjį Pasaulį.

Perėjusi storomis grindlentėmis ir įveikusi laiptus ji pasiekė keliaujantiems pirmąją klase skirtą koridorių ir juo, išklotu storu kilimu, nužingsniavo į savo kajutę. Tvardykis, ragino ji save. Susiimk! Atvykai į Enrikės tėvynę susitvarkyti dokumentų našlės pensijai gauti, ta proga aplankysi savo artimuosius Salvadore ir nuspręsi, kaip gyventi toliau. Panašius dalykus juk yra tekę daryti milijonams moterų.

Tiesa, ne visos jos buvo dar nesulaukusios trisdešimties.

Konsuelai įkišus raktą į spyną, atsidarė gretimos kajutės durys ir pro jas su visa manta išėjo Benžamenas Kremjė, jau susiruošęs palikti laivą.

– Konsuela, mieloji... – Jis iš karto pamatė, kad ji nuliūdusi, ir jau ketino ją apkabinti, bet apsigalvojo. – Konsuela, kad gražiosiose Buenos Airėse jūsų nekamuotų vien sunkūs reikalai,

norėčiau jus kai kur pakviesti. Nuo rytojaus Prancūzijos bičiulių draugijoje skaitysiu paskaitas, o poryt vakare Meno mylėtojų draugijos parodų salėje vyks kuklus priėmimas, beje, skirtas ir mano garbei. – Kremjė ištiesino pečius, pasitempė ir tapo visa galva aukštesnis už Konsuelą, nors iš tiesų irgi buvo nedidukas.

– Džiaugiuosi dėl jūsų, bet...

– Konsuela, negalite man atsakyti. Jokiu būdu!

Matydama tokį Kremjė uolumą, ji šyptelėjo.

– Kodėl gi ne, mielas Benžamenai, *por qué?* Ar todėl, kad šioje kelionėje buvote pavyzdingas ir šnekus mano palydovas?

Nežinia kodėl, bet per pastarąsias vienuolika jūroje praleistų dienų Konsuela spėjo netgi pamėgti šį truputį ekscentrišką jauną rašytoją, dėstytoją ir literatūros kritiką iš Paryžiaus. Jau pirmą kelionės garlaiviu dieną jis pabrėžė, kad žavisi Enrikės Gomeso Kariljo kūryba, jo našlei tuoj pat pasisiūlė palaikyti draugiją per vakarienę ir sėdėti šalia, kad ji neliktų viena ir kad jos nekalbintų kiti vyrai. Kartais po vakarienės jam net pavykdavo įkalbėti Konsuelą prieš miegą užsukti į barą išlenkti taurelės; čia jiedu bendraudavo su kitais keleiviais ir klausydavosi šiuo laivu į gastroles po Pietų Ameriką plaukiančio garsaus pianisto Vinjeso. Paskui Benžamenas visada pabrėžtinai mandagiai ir santūriai palydėdavo Konsuelą iki jos kajutės durų ir palinkėdavo labos nakties.

– Taip, kad ir dėl to! – Jis nusijuokė ir ėmė pešioti savo vešlią kaip stačiatikių dvasininko barzdą, o tai, kaip Konsuela jau spėjo įsitikinti, buvo ženklas, kad jis įtemptai mąsto. – Ir dar todėl, kad norėčiau supažindinti jus su vienu iš talentingiausių jaunosios kartos rašytojų. Su prancūzu, čia, Argentinoje, dirbančiu pašto orlaivių pilotu.

Konsuela ryžtingai nusisuko į duris, atidarė jas ir įžengė į savo kajutę.

– Mielasis Benžamenai, per šią kelionę turėjote suprasti, kad man kol kas nelengva leisti laiką draugijoje. Ir manęs tikrai nedomina naujos pažintys. *Gracias*.

Jai nespėjus uždaryti durų, Benžamenas čiupo ją už rankos.

– Bet, Konsuela, turite ateiti! Jūs man skolinga, – ir pro akinius nikelio rėmeliais maldaudamas pažvelgė į Konsuelą.

– Aš jums skolinga? – Ji papurtė galvą.

Kremjė paleido jos ranką, ir staiga jo veidas nušvito, lyg pagaliau būtų sugalvojęs tikrai rimtą dingstį.

– Žinoma, mieloji. Tiesą sakant, aš jau išsiunčiau telegramą Meno mylėtojų draugijos pirmininkui ir pranešiau, kad garlaimio denyje susipažinau su jauna garbiojo rašytojo ir konsulo Enrikės Gomeso Kariljo našle ir kad atsivesiu ją į priėmimą. Žinia apie jūsų legendinį vardą sklinda gerokai jus aplenkdamą. Argentinos laikraščiai daug rašė apie Kariljo mirtį, išspausdino jūsų nuotraukas. Visi labai žavisi jūsų grožiu.

– Ak, Benžamenai, liaukitės!

Negi dabar, likus kelioms paskutinėms jūrmylėms, jis ima meilikauti?

– Patikėkite, visi nori jus pamatyti. Ką apie mane pagalvos, jei nepasirodysite priėmime?

Konsuela nusijuokusi patapšnojo jam per apsiausto rankovę.

– Vargšelis, *pobre chico!*

– Žinoma. – Jis kaip mokinukas išispoksojo į kilimu išklotas grindis.

– Na, gerai. Atsiųskite man į viešbutį automobilį.

– Nesigailėsite! – Kremjė žaismingai pasiuntė jai oro bučinį ir nusitempė mantą koridoriumi.

Konsuela lydėjo Benžameną akimis tol, kol jis pasuko už kampo, tada įžengė į savo kajatę ir susikrovė į lagaminą paskutinius daiktus.